

**Ольга МАЛА,
Альона КОТОВИЧ,
фахівці (консультанти) КУ
«Інклюзивно-ресурсний центр»
Кам'янець-Подільської міської ради**

Роль і функції фахівця (консультанта) ІРЦ в роботі команди психолого-педагогічного супроводу в закладах освіти

Не всі нормативно-правові документи дають чіткі орієнтири, що треба робити команді супроводу, в якій послідовності і як саме. В інструктивно-методичних рекомендаціях також не зустрічаємо необхідної конкретики щодо продуманого і спланованого алгоритму діяльності команди супроводу.

Незважаючи на позитивні зрушення у плані організації та впровадження інклюзивного навчання, нагальним питанням постає розроблення чіткого плану діяльності фахівців, які здійснюють психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти. Особливо відповідальною є така діяльність у початковій школі, коли закладаються основи навчальної діяльності та підґрунтя для подальшого навчання і розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Результатом аналізу успішної практики інклюзивних занять встановлено, що вчителі повинні мати відповідну компетентність, яка охоплює здатність: 1) адаптувати фізичне середовище; 2) розробляти програму та методи здійснення освітньої діяльності відповідно до різних особливих потреб дітей; 3) впроваджувати технології ефективного керування класом; 4) працювати в команді, розробленні індивідуальних освітніх планів, аналізі та вдосконаленні, розробці та реалізації таких стратегій успішного інклюзивного навчання, як упровадження універсального дизайну.

З опорою на міжнародну практику і власний досвід українські фахівці розробляють та публікують вагомі методичні матеріали, спрямовані на підтримку педагогічних колективів, які реалізують інклюзивне навчання.

З метою забезпечення ефективності освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в умовах інклюзивного навчання, створюється команда психолого-педагогічного супроводу. Вона є окремою на кожну дитину.

Психолого-педагогічний супровід – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку.

На команду покладається виконання таких завдань:

- збір інформації про особливості розвитку дитини, її інтереси, труднощі, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку;

- визначення напрямів психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку Інклюзивно-ресурсного центру, і забезпечення надання цих послуг;

- розроблення індивідуальної програми розвитку для кожної дитини з особливими освітніми потребами і моніторинг її виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини;

- надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання;

- створення належних умов для інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітнє середовище;

- проведення консультативної роботи з батьками дітей щодо особливостей їхнього розвитку, навчання і виховання;

- проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі освіти серед педагогічних працівників, батьків і дітей з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини, формування дружнього і неупередженого ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.

Склад команди психолого-педагогічного супроводу визначається з урахуванням освітніх потреб дитини.

До складу команди входять:

- постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, фахівець (консультант) ІРЦ, учитель початкових класів (класний керівник), учитель-предметник, асистент учителя, соціальний педагог, практичний психолог, учитель-логопед, учитель-дефектолог, учитель-реабілітолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з особливими освітніми потребами) та батьки або законні представники дитини з особливими освітніми потребами та інші;

- залучені фахівці: медичний працівник закладу освіти, лікар, асистент дитини, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби у справах дітей та інші.

Важливими членами команди психолого-педагогічного супроводу є батьки. Вони беруть участь в ухваленні рішень, що впливають на освіту та розвиток дитини. Як учасники освітнього процесу батьки мають право:

- надавати свій дозвіл на проведення комплексного оцінювання розвитку в ІРЦ;

- мати повну інформацію про умови навчання дитини;

– надавати необхідну інформацію, що може вплинути на навчання і поведінку дитини в школі;

– брати участь в розробленні індивідуальної програми розвитку;

– отримувати від учителів та інших спеціалістів інформацію про розвиток, навчання й успішність дитини, зокрема про реалізацію індивідуальної програми розвитку;

– мати доступ до інформації про навчання дитини в школі, включаючи результати оцінювання і звіти;

– отримувати консультації фахівців, які працюють з дитиною;

– регулярно отримувати звіти про успіхи дитини упродовж навчального року;

– надавати дозвіл на додаткові послуги, що їх може потребувати дитина;

– оскаржувати рішення, які на думку батьків, не найкращим чином задовольнятимуть особливі освітні потреби дитини, та працювати з командою психолого-педагогічного супроводу над пошуком кращих рішень.

Обмін важливою інформацією з батьками дасть змогу педагогам ефективно організувати освітній процес. Така інформація може охоплювати:

- важливу медичну інформацію;

- успішні навчальні й поведінкові техніки, які батьки застосовують удома;

- попередній досвід навчання дитини з особливими освітніми потребами;

- намічені для дитини цілі, над досягненням яких батьки працюють вдома, тощо.

Загальне керівництво команди психолого-педагогічного супроводу покладається на директора або заступника директора з навчально-виховної роботи, який відповідає за виконання покладених на команду психолого-педагогічного супроводу завдань і розподіл функцій між її учасниками.

Робота команди ППС здійснюється в межах основного робочого часу працівників.

Однією з організаційних форм діяльності команди психолого-педагогічного супроводу є засідання її учасників, яке проводиться не менше трьох разів упродовж навчального року. За потреби скликаються позачергові засідання. Ініціювати позачергове засідання команди психолого-педагогічного супроводу може будь-хто з її учасників.

Рішення засідання приймаються за результатами колегіального обговорення інформації кожного її учасника відкритим голосуванням (за умови присутності на засіданні не менше 2/3 від загального складу). Рішення оформлюється протоколом, який веде секретар засідання. Протокол підписується головою, секретарем і всіма учасниками засідання. Секретар призначається з числа складу постійних учасників команди.

Основні принципи діяльності команди психолого-педагогічного супроводу:

– повага до індивідуальних особливостей дитини з особливими освітніми потребами;

– дотримання інтересів дитини з особливими освітніми потребами, недопущення дискримінації та порушення її прав;

- командний підхід;

- активна співпраця з батьками дитини, залучення їх до освітнього процесу і розробки індивідуальної програми розвитку;

- міжвідомча співпраця.

Відповідно до висновку ІРЦ, індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності), команда психолого-педагогічного супроводу розробляє індивідуальний навчальний план та індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами у закладах освіти упродовж двох тижнів з моменту початку освітнього процесу. Індивідуальна програма розвитку узгоджується з батьками і затверджується керівником закладу освіти.

Команда ППС переглядає індивідуальну програму розвитку з метою її коригування і визначення моніторингу розвитку дитини у закладах освіти двічі на рік (у разі потреби – частіше).

Команда психолого-педагогічного супроводу визначає способи адаптації (у разі потреби модифікації) освітнього середовища, навчальних матеріалів відповідно до потенційних можливостей і з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг здійснюється шляхом проведення індивідуальних і групових занять. У разі виникнення труднощів у реалізації індивідуальної програми розвитку команда ППС звертається до фахівців ІРЦ щодо надання методичної допомоги.

Команда психолого-педагогічного супроводу формує та узгоджує з батьками розклад психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять дитини, що проводяться педагогічними працівниками закладу освіти та/або залученими іншими установ/закладів, фізичними особами, які мають право здійснювати освітню діяльність у сфері освіти.

Отже, команда психолого-педагогічного супроводу - це взаємоузгоджена комплексна діяльність фахівців за участі батьків дитини з особливими освітніми потребами, спрямована на створення необхідних умов в освітньому процесі, з метою розвитку особистості дитини, засвоєння нею знань, умінь і навичок, її самореалізації та соціалізації.

Яка ж роль фахівця (консультанта) ІРЦ у команді психолого-педагогічного супроводу та під час складання індивідуальної програми розвитку?

Результативність психолого-педагогічного супроводу залежить від ефективної взаємодії фахівців, які складають команду супроводу. Їх взаємодія має ґрунтуватись на командному підході: комплексність психолого-педагогічного супроводу (супровід дитини з особливими освітніми потребами має здійснюватись на основі комплексного підходу: аналізу порушень функцій розвитку дитини).

Фахівці (консультанти) ІРЦ надають додаткову інформацію членам команди супроводу щодо особливості розвитку дитини, її інтересів, труднощів, освітніх потреб на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку. Ця інформація використовується для різнобічного розвитку індивідуальності дитини, її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб. Фахівцями (консультантами) Інклюзивно-ресурсного центру озвучуються рекомендації щодо надання процесу навчання і виховання комплексних психолого-педагогічних послуг дитині з урахуванням стану її здоров'я, особливостей психофізичного розвитку, здійснюється визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку ІРЦ, та забезпечення надання цих послуг.

Фахівці (консультанти) центру беруть участь в розробці індивідуальної програми розвитку для кожної дитини з особливими освітніми потребами та моніторингу її виконання в частині реалізації корекційно-розвиткових послуг, оскільки вони є членами команди психолого-педагогічного супроводу. З'ясовується результативність корекційної складової індивідуальної програми розвитку: зміни в стані здоров'я, інтелектуальній та емоційно-вольовій сферах дитини, її соціальній ситуації розвитку.

Консультування родини з питань виховання і розвитку дитини з особливими освітніми потребами, надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання – це також компетенція фахівців (консультантів) Інклюзивно-ресурсного центру.

Отже, міжвідомча співпраця, коли дії фахівців координуються і узгоджуються, коли відбувається постійне взаємоінформування про роботу кожного спеціаліста – це запорука успішної роботи команди психолого-педагогічного супроводу.

Перебування дитини з особливими освітніми потребами в закладі без психолого-педагогічного супроводу є стихійною або формальною інклюзією, яка є не ефективною.

Особливістю діяльності команди психолого-педагогічного супроводу є індивідуальний підхід до вирішення завдань особистісного розвитку, навчання і виховання дитини.

Результативність команди психолого-педагогічного супроводу залежить від координованості дій усіх її членів. В основі діяльності команди психолого-педагогічного супроводу є міждисциплінарний підхід, що передбачає

взаємодію спеціалістів багатьох галузей (загальна і спеціальна освіта, соціальна педагогіка, психологія тощо) та дає змогу комплексно організувати процеси розвитку, виховання, навчання і соціалізації дитини.

Для досягнення найкращого результату соціалізації та навчання дитини надзвичайно важливо сформувати позитивні стосунки між учасниками команди психолого-педагогічного супроводу.

Використані джерела

1. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. – Київ, 2021. – 200 с.

2. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.

3. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ МОН № 609 від 08.06.2018 р.

4. Як організувати якісну роботу команди психолого-педагогічного супроводу: поради для керівника закладу освіти: <https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-yakisnu-robotu-komand/>

5. Якимчук Г. В. Стаття. Робота команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах законодавчих змін.